

LÜHIDALT

HIINA EUROOPAS JA ATLANDI-ÜLESES JULGEOLEKUS

Ameerika Ühendriigid on oma suhted Hiina Rahvavabariigiga ümber hinnanud. Nüüd näeb USA Hiinat pigem majandus- ja julgeolekuprobleemi kui n-ö vastutustundliku osapoolena. Ameerika pikaajalistele liitlastele ja partneritele Euroopas on aga vastumeelt kohelda Hiinat millegi muu kui majandusliku väljakutsena. Samal ajal on USA-l igati õigus tunda muret Hiina tungimise pärast Euroopasse ja sellest tulenevate sõltuvuste pärast, mis avaldavad halba mõju NATO-le ja Atlandi-ülesele julgeolekule üldiselt.

MÕJU NATO-LE

Alates Hiina ja Ida-Euroopa koostööalgatuse 16+1 loomisest 2012. aastal (nüüd 17+1) on Washingtoni heatahtlikult ükskõikne suhtumine sellesse projekti – kui väiksemahulisse ja suhteliselt hambutusse algatusse – muutunud kasvavaks mureks Pekingi kavatsuse pärast kasutada 17+1 raamistikku oma 5G-võrkude agressiivseks edendamiseks/propageerimiseks Kesk- ja Ida-Euroopasse nii, et Huaweiist saaks järgmise põlvkonna võrguühenduse peamine tarnija. USA on algusest peale muretsenud ka Hiina kontrolli potentsiaalse suurenemise pärast Kesk- ja Ida-Euroopa taristuvõrgustike, eriti sadamate ja raudteede üle, mida 17+1 projektid vaid soosiksid ning mis mõjutaksid NATO jõudude võimet oma liitlaste territooriumil tegutseda ja õppusi läbi viia. Washington pidas 17+1 algatust sisuliselt uue Siiditee algatuse allprojektiks, hoolimata selle raames tehtud mitmesuguste taristuprojektide seni kõikuvatest tulemustest

ning projektipartnerite ilmest pettekujutluste purunemisest Pekingi lubaduste elluviimise osas – kõige ilmekamaks näiteks asjade praegusest seisust on Budapesti–Belgradi alustamata kiirraudtee projekt ja ebaõnnestunud Cernavodä tuumajaama projekt Rumeenias.¹ Kui aga 5G küsimus hakkas 2019. aastal kõiki muid muresid varjutama, sai Hiina kavatsus piirkonnas privilegeeritud majandushuvide sfääri luua hoopis selgemaks ning see avas ka Washingtoni silmad Hiina potentsiaalselt kahjulikule mõjule NATO-le ja Atlandi-ülesele julgeolekule. Sisuliselt nähakse 17+1 projekti täna Hiina Kommunistliku Partei (HKP) laiema strateegia lahutamatu osana, mille eesmärgiks on tungida Euroopasse, vähendada Ameerika mõju kontinendil ja eelkõige tungida NATO sõjalise ja majandusliku tuleviku seisukohalt elulise tähtsusega digivõrkudesse.

Sisuliselt nähakse 17+1 projekti täna Hiina Kommunistliku Partei (HKP) laiema strateegia lahutamatu osana, mille eesmärgiks on tungida Euroopasse, vähendada Ameerika mõju kontinendil ja eelkõige tungida NATO sõjalise ja majandusliku tuleviku seisukohalt elulise tähtsusega digivõrkudesse

LÕHESTAVAD SÕLTUVUSED

USA lähenemisviisi 17+1 algatusele tuleb vaadelda laiemas kontekstis, milleks on USA käimasolev jõuline Hiina-suunalise strateegia muutus, kus Pekingit ei peeta enam üleilmastunud rahvusvahelise süsteemi nn vastutustundlikuks sidusrühmaks, vaid USA peamiseks strateegiliseks konkurendiks, kelle

soov ei seisne mitte üksnes üleilmse jõudude tasakaalu muutmises, vaid ka liberaalse rahvusvahelise korra asendamises korruga, mille keskmes on Hiina enda väärtused, institutsioonid ja prioriteedid. Laiem küsimus, mille 17+1 USA jaoks tõstatab, seisneb algatuse mõjus alliansile – kas Hiina jaoks on sisuliselt tegemist Kesk- ja Ida-Euroopa n-ö regionaliseerimise projektiga, mis keskenduks pigem omaenda kui ELi kui

laiemalt Atlandi-ülele ühtekuuluvusele ja julgeolekukohustuste vastastikkusele.³

UUS SIIDITEE EUROOPAS

Teave 17+1 algatuse kohta on küll olnud killustatud ja palju vähem sidus kui teave uue Siiditee kohta, kuid 17+1 algatust oleks tulnud algusest peale mõista osana Hiina laiema strateegiast luua Euraasiat läbiv tarne- ja turuvõrgustik Euroopasse. Siht on teha 17+1 algatusest sisuliselt uue Siiditee allprojekt, kusjuures uue Siiditee eesmärk on radikaalselt ümber pöörata maismaa- ja meretranspordi sajanditevanune suhe, mis seni on üldjoontes soosinud läänemaailma ja eelkõige USA-d. Varsavil 2012. aastal toimunud 16+1 tippkohtumisel Hiina peaministriga kohtunud algse 16 riigi hulgas oli 11 ELi liikmesriiki – see tekitas Washingtonile uue probleemi, sest Hiina ja Euroopa Liidu suhete laiemas aspektis nähti 16+1 algatust Hiina püüdlusena saada täiendavat juurdepääsu Euroopasse tervikuna.

Sündmus, mis süvendas USA rahutust Hiina ning Kesk- ja Ida-Euroopa koostöö pärast, oli Kreeka lisandumine koostööriikide rühma 2019. aasta Dubrovniku tippkohtumisel – see põhjustas muret, et just selle n-ö vana liikmesriigi lisandumisega püüab Hiina lõhkuda ELi ühtekuuluvust Lõuna-Euroopas. Hiina sealsete projektide laadi uurides niisugune arusaam ainult tugevnes. Keskenduti suurematele

Algatuse 17+1 laiema geostrateegiline mõju seisneb liitlaste solidaarsuse vähendamises Euroopas ning Kesk- ja Ida-Euroopa ning USA vaheliste suhete õõnestamises, mis omakorda nõrgendab NATOt

terviku huvidele, ja – veel teiselgi tasandil – kui kahjulikuks osutub Pekingi tegevus Kesk- ja Ida-Euroopas Atlandi-ülese kogukonna ühtekuuluvusele.² Sellest vaatenurgast nähakse 17+1 algatust potentsiaalse riskina NATO-le – mitte sellepärast, et algatus kuulutab ette Kesk- ja Ida-Euroopa regionaliseerimist tema suhetes Hiinaga (mis minu arvates on üha ebatõenäolisem), vaid pigem kahepoolsete suhete tõttu, mida Peking on püüdnud iga riigiga eraldi luua. Vaatamata rühma formaadi näilisele juhuslikkusele, on Hiina algatus algusest peale peegeldanud keske sõlmpunktiga lähenemisviisi, mis pole suunatud niivõrd mitmepoolse raamistiku, kuivõrd sõltuvuste jada loomisele, mille kaudu Peking asub süsteemis keskele positsioonile ja dikteerib süsteemi tööd.

Algatuse 17+1 laiema geostrateegiline mõju seisneb liitlaste solidaarsuse vähendamises Euroopas ning Kesk- ja Ida-Euroopa ning USA vaheliste suhete õõnestamises, mis omakorda nõrgendab NATOt.

Suurriikide konkurentsi taaselustumise kontekstis on 17+1 Washingtoni jaoks oluline muutuja Hiina ja Euroopa vahelises suhetes, kui vaadelda neid USA riikliku julgeoleku seisukohast. Et USA ja Hiina suhteid suurriikide konkurentsi kontekstis raamistavad USA uus riikliku julgeoleku strateegia ja riigikaitse strateegia, annavad kõik Hiina ning Kesk- ja Ida-Euroopa koostöö raames käimasolevad ja tulevased projektid põhjust muretseda nende mõju pärast NATO-le ning

Siht on teha 17+1 algatusest sisuliselt uue Siiditee allprojekt, kusjuures uue Siiditee eesmärk on radikaalselt ümber pöörata maismaa- ja meretranspordi sajanditevanune suhe, mis seni on üldjoontes soosinud läänemaailma ja eelkõige USA-d

taristuinvesteeringutele, kusjuures Peking tegeles ka laenuandmisega omakapitali vastu, suurendades nii iga partnerriigi võlataset. Viimane asjaolu on eriti oluline selliste väiksemate ELi-väliste Balkani riikide puhul nagu Serbia, kus see mõjus negatiivselt piirkonna majandusele ja demokraatlikele institutsioonidele.

USA poliitikaanalüütikud käsitlevad 17+1 projekti üha enam Hiina üldiste Euroopa-suhete kontekstis. Washington on hakanud suhtuma

ettevaatlikult kommunistliku Hiina n-ö võimuvõtmisesse Euroopas ning seejuures hädasti välismaiseid otseinvesteeringuid vajavate riikide ekspluateerimisse. Viimasel kolmel aastal on USA eriti muret tundnud Hiina sisenemise pärast Euroopa 5G-võrkudesse ja tema juurdepääsu pärast kogu mandri digitaristusse; USA üks põhiprioriteete on Huawei väljajätmine Euroopa tekkivast 5G-taristust.

WASHINGTONI SEISUKOHT 5G KÜSIMUSES

USA üldist seisukohta Hiina Euroopasse tungimise, sh 17+1 algatuse suhtes, väljendas väga selgelt riigisekretär Mike Pompeo oma visiidil Prahasse 2020. aasta augustis. Seal ta kõneles kõigi USA Euroopas asuvate liitlaste ja partnerite kriitilisest vajadusest ühineda kuu aega varem käivitatud Puhta Võrgu algatusega (*Clean Network*), mis on „Trumpi valitsuse igakülgne lähenemisviis meie kodanike eraelu puutumatus ja meie ettevõtete kõige tundlikuma teabe kaitsmisele agressiivse pahatahtliku sekkumise eest nt Hiina Kommunistliku Partei poolt“.⁴ Puhta Võrgu programm sarnaneb Puhta Suuna algatusega (*Clean Path*), mille Pompeo kuulutas välja 2020. aasta aprillis ja mille eesmärk on tagada kogu maailmas USA rajatiste juurdepääs 5G-võrgustikule; programm rakendatakse 2019. aasta riigikaitse lubamise seaduse (*National Defence Authorization Act*) sätete alusel. Kokkuvõtvalt on järgmise põlvkonna võrkude digiturvalisuse küsimus viimasel ajal olnud USA peamine lähtekoht 17+1 raamistiku käsitlemisel

Puhas Võrk keskendub viiele töösuunale: puhas side, puhas pood, puhtad rakendused, puhas pilv ja puhas kaabel. Kõigi nende eesmärk on tõrjuda Hiina välja USA ja tema liitlaste kasutatavatest võrkudest, mistõttu USA–Euroopa suhete tuleviku seisukohast on äärmiselt oluline, et 17+1 liikmed ei võtaks kasutusele Huawei 5G-d. Üksikriikide otsustel selle kohta, kas nad ühinevad Puhta Võrgu algatusega või mitte, on pikaajaline mõju nende võimalusele pääseda juurde Ameerika võrkudele ning seepärast mõjutab see vältimatult nende pikaajalisi suhteid USAg. Washingtoni kasvavat muret ei väljendanud mitte ainult Pompeo oma hiljutisel Kesk-Euroopa visiidil, vaid seda peegeldavad ka USA mõttekodade tehtud analüüsid. Tõepoolest, konsensus Hiina–Ameerika suhete tuleviku üle, mis vaid mõni aasta tagasi ühtis laiema usuga

Kokkuvõtvalt on järgmise põlvkonna võrkude digiturvalisuse küsimus viimasel ajal olnud USA peamine lähtekoht 17+1 raamistiku käsitlemisel

Hiina Rahvavabariigi n-ö rahumeelsesesse tõusu ja tulevasse lõimumisse liberaalse rahvusvahelise korruga, on hakanud rõhutama valdkondadevahelist konkurentsi, sealhulgas kasvavat riski, et USA ja Hiina vahel puhkeb India ja Vaikse ookeani vetes sõjaline vastasseis.⁵

ÜHISE OHUTAJU PUUDUMINE

Laiem küsimus sellest, kuidas 17+1 mõjutab Atlandi-üleseid suhteid, oleneb täielikult määrast, mil USA ja tema Euroopa liitlased suudavad ühitada oma arusaama Hinna rollist Euroopas ja kogu maailmas. Washington näeb Hiinat nii sõjalise kui ka majandusliku probleemistikuna, kusjuures Trumpi valitsus teeb otsustavaid samme, et tagada meresõiduvabadus, piirata Pekingi juurdepääsu Ameerika teadus- ja arendustööle ning kehtestada kaubanduses ja turule juurdepääsus hädavajalik vastastikkus. Teisalt, ehkki Euroopa tunnustab Hiina nurjatut mõju ja peab Hiinat üha enam strateegiliseks konkurendiks, näeb Euroopa Hiinat endiselt siiski eelkõige majandusliku väljakutsena ning näib soovivat vältida USA–Hiina suurriikliku konkurentsi sõjalisse mõõtmesse sattumist. Kõik Euroopa–

Laiem küsimus sellest, kuidas 17+1 mõjutab Atlandi-üleseid suhteid, oleneb täielikult määrast, mil USA ja tema Euroopa liitlased suudavad ühitada oma arusaama Hinna rollist Euroopas ja kogu maailmas

ning USA on oma liitlastele Euroopas selgelt teatanud, et Huaweiile ja ZTE-le loa andmine nende 5G-võrke ehitada või nendes osaleda on vastuolus USA riiklike ja NATO kui terviku huvidega.

Hiina projektid ja vastastikmõjud pälvivad vältimatult taas Washingtoni tähelepanu, sealhulgas ka 17+1 raamistiku tulevik, sest USA prioriteetid Hiina suhtes on kindlasti eelkõige riigi julgeolek ja riigikaitse.

Samavõrd oluline on, et suurem osa 17+1 algatuse Euroopa partnereid on seni teataval määral vältinud käsitlemast oma Hiina-suhteid väärtuste aspektist. Et suurriikide konkurentsi ideoloogiline mõõde tuleb ajapikku üha rohkem esile, muutub ka Kesk- ja Ida-Euroopa riikide jaoks üha raskemaks eirata inimõiguste olukorda Hiina kommunistlikus režiimis. Et USA astub Hiina kodumaistele tavadele ja geostrateegilisele enesekehtestamisele otsesemalt vastu, peavad Kesk- ja Ida-Euroopa riigid kaaluma, mis kasu nad saavad jätkuvatest majandussuhetest Hiinaga, eriti 5G valdkonnas, ja kuidas selline poliitika

vältimatult mõjutab nende üldisi sisulisi suhteid Washingtoniga.

On veel vara öelda, et Hiina ning Kesk- ja Ida-Euroopa 17+1 raamistik on oma aja ära elanud, kuid Atlandi-ülese kogukonna riikide ilmsete laiemate julgeolekuprioriteetide valguses ei näi tõenäoline, et algatusega esialgu kaasnenud suured ootused täide lähevad. Nüüd, mil Euroopa ja USA maadlevad COVID-19 pandeemiaga, tulevad nende majanduslikud ja poliitilised suhted Hiina Rahvavabariigiga vähem esile. Kui aga halvim on möödunud, saavad Hiinaga koostöö tegemise küsimus ja küsimus, mil määral Hiina Kommunistliku Partei režiimi saab usaldada, Atlandi-ülese liidu tähtsamateks aruteluteemadeks ning on ebatõenäoline, et mõned liitlased eelistavad tagasi minna tavapärase suhete juurde Hiina Rahvavabariigiga.

VIITED JA MÄRKUSED

¹ Andreea Brînză, „[China and the Budapest-Belgrade Railway Saga](#)“ [Hiina ja Budapesti–Belgradi raudtee saaga], *The Diplomat*, 28. aprill 2020; Madalin Necsutu, „[Romania Cancels Deal with China to Build Nuclear Reactors](#)“ [Rumeenia tühistab Hiinaga tuumareaktorite ehitamiseks sõlmitud lepingu], *Balkan Insight*, 27. mai 2020.

² Jonathan E. Hillman ja Maesea McCalpin, „[Will China's '16+1' Format Divide Europe?](#)“ [Kas Hiina 16+1 formaat lõhestab Euroopa?], Center for Strategic and International Studies, Washington, D.C., 11. aprill 2019.

³ „[National Security Strategy of the United States of America](#)“ [Ameerika Ühendriikide riikliku julgeoleku strateegia], The White House, Washington, DC, detsember 2017; „[Summary of the 2018 National Defense Strategy of the United States of America](#)“ [Ameerika Ühendriikide 2018. aasta riigikaitsestrateegia kokkuvõte], Department of Defense, Washington DC, 19. jaanuar 2018.

⁴ „[Secretary of State Mike Pompeo Visits Czech Republic](#)“ [Riigisekretär Mike Pompeo külastab Tšehhi Vabariiki], U.S. Embassy in Prague, 14. august 2020; „[Announcing the Expansion of the Clean Network to Safeguard America's Assets](#)“ [Kuulutati välja Puhta Võrgu laiendamine Ameerika varade kaitsmiseks], Press Statement by Michael R. Pompeo, Secretary of State, US Department of State, 5. august 2020.

⁵ James Jay Carafano, „[How to Keep the Free World From Becoming a Suburb of Beijing](#)“ [Kuidas vältida vaba maailma muutumist Pekingi eeslinnaks], The Heritage Foundation, 5. mai 2020.

AUTORIST

ANDREW A. MICHTA

Andrew A. Michta on George C. Marshalli Euroopa Julgeoleku-uuringute Keskuse Rahvusvaheliste ja Julgeoleku-uuringute Kolledži dekaan.

Lahtiütlus: Artikkel peegeldab autori vaateid, mis ei pruugi kokku langeda Rahvusvahelise Kaitseuuringute Keskuse, George C. Marshalli Euroopa Julgeoleku-uuringute Keskuse, USA valitsuse ega kaitseministeeriumi seisukohtadega.

ICDS.TALLINN

@ICDS_TALLINN

ICDS-TALLINN

WWW.ICDS.EE

EVI.EESTI

@EFPI_EST

RAHVUSVAHELINE KAITSEURINGUTE KESKUS
EESTI VÄLISPOLIITIKA INSTITUUT
NARVA MNT. 63/4, 10120 TALLINN, EESTI
INFO@ICDS.EE

ISSN 2228-2076